

daha
ucuzdur...

...çünkü FAY miktar itibarıyla daha fazladır, kalite bakımından daha üstündür. dolayısıyla fiyat bakımından çok daha ucuza gelir. Harika temizleme tozu FAY'ın, bıçak, çatal, kaşık, fayans, emaye ve madeni eşya ile bilmimum temizlik işlerinize getirdiği kolaylık ve sür'at-ten siz de istifade ediniz... hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tozu,
Puro Sabun Fabrikasının
yeni tesislerinde,
mühassıs kimyagerler
tarafından hususi formülle
imal edilmektedir

fay

HERŞEYİ DAHA İYİ TEMİZLER

Senelik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.
Yurd dışı senelik
abone 2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres deęiřtirmeler
hiçbir şart ve ücretle
tâbi deęildir.
Basılmıyan yazılar
talep vukuunda
iade edilir.

Yazı İşleri Mes'ul Müdürü: İ. HINÇER

Adres : Yeşildirek, Sultanmektobi Solcak, No. 17, İstanbul

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ağustos 1957

İÇİNDEKİLER:

HALK OYUNLARIMIZIN ANA FIGÜRLERİ	Mahmut R. GAZİMİHAL
SAZ ŞAIRLERİNDEN DELİ BALTA	Cahit ÖZTELLİ
GÜLÜMSER (ŞİİR)	Aşık CEVDET
SİVAS'TA BİR KÖY VARDI (ŞİİR)	Tarık ORHAN
İSTANBUL'DA ÇADIRCILIK	Musafer ERDOĞAN
ULUBORLU'DA SIÇAN GÜNÜ	Sait DEMİRDAL
BURSA ve MERZİFON'DA SIÇAN GÜNÜ	Recep ULUER
PAMUKKALE ve BERGAMA KERMEŞLERİ	Halil C. OĞULTÜRK
FOLKLORCULARIMIZ: MEHMET ŞAKİR ÜLKÜTAŞIR	T. F. A.
KİTAPLAR ARASINDA: «O YAKADAN BU YAKAYA»	Muzaffer UYGUNER
MASAL: HER İŞİ GÖREN DEĞİRMEN	Veysel ARSEVEN
DERGİMİZ 9 YAŞINDA — BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 97

Kuruş 25

141
İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

21058199 / 97-98

97

daha
ucuzdur...

...çünkü FAY miktar itibarıyla daha fazladır, kalite bakımından daha üstündür. Kolayısıyla fiyat bakımından çok daha ucuza gelir. Harika temizleme tozu FAY'ın, bıçak, çatal, kaşık, fayans, emaye ve madeni eşya ile bilmimum temizlik işlerinize getirdiği kolaylık ve süratten siz de istifade ediniz... hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tozu,
Puro Sabun Fabrikasının
yeni tesislerinde,
mühassus kimyagerler
tarafından hususi formülde
imal edilmektedir

Eviñde, Fabrikalarda,
Mekteplerde,
Hastanelerde,
Otellerde, Lokantalarda
ve bilmimum
temizlik işlerinde

fay

DAHA İYİ
HERŞEYİ ✓ TEMİZLER

Senelik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.
Yırdı dıñı senelik
abonesi 2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres deđiřtirmeler
hiçbir şart ve ücretle
tâbi deđildir.
Basılmıyan yazılar
talep vukuñunda
iade edılır.

Yazı İşleri Mes'ul Müdürü: İ. BİNÇER
Adres: Yeşildıñık, Sultanmektibi Sokak, No. 17, İstanbul

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

BÜSKA ÖZKAN

Ağustos 1957

İÇİNDEKİLER:

HALK OYUNLARIMIZIN ANA FIGÜRLERİ	Mahmut B. GAZİMİHAL
SAZ ŞAIRLERİNDEN DELİ BALTA	Cahit ÖZTELLİ
GÜLÜMSER (ŞİİR)	Aşık CEVDET
SIVASTA BİR KÖY VARDI (ŞİİR)	Tarık ORHAN
İSTANBUL'DA ÇADIRCILIK	Musafer EDOĞAN
ULUBORLU'DA SIÇAN GÜNÜ	Sait DEMİRDAL
BURSA ve MERZİFON'DA SIÇAN GÜNÜ	Recep ULUER
PAMUKKALE ve BERGAMA KERMEŞLERİ	Hali C. OĞULTÜRK
FOLKLORCULARIMIZ: MEHMET ŞAKİR ÜLKÜTAŞIR	T. F. A.
KITAPLAR ARASINDA: «O YAKADAN BU YAKAYA»	Muzaffer UYGUNER
MASAL: HER İŞİ GÖREN DEĞİRMEN	Veysel ARSEVEN
DERGİMİZ 9 YAŞINDA — BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 97

Kuruş 25

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

daha
ucuzdur...

...çünkü FAY miktar itibarıyla daha fazladır, kalite bakımından daha üstündür... dolayısıyla fiyat bakımından çok daha ucuza gelir. Harika temizleme tozu FAY'ın, bıçak, çatal, kaşık, fayans, emaye ve madeni eşya ile bilmimum temizlik işlerinize getirdiği kolaylık ve sür'at-ten siz de istifade ediniz... hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tozu,
Püro Sabun Fabrikasının
yeni tesislerinde,
mütehassıs kimyagerler
tarafından hususî formülle
imal edilmektedir

Eylerde, Fabrikalarda,
Mektablarda,
Hastanelerde,
Otelde, Lokantalarda
ve bilmimum
temizlik işlerinde

fay

HERŞEYİ DAHA İYİ
TEMİZLER

Senelik abonəsi
300, altı aylık
abonəsi 150
kuruştur.

Yurd dışı senelik
abonə 3 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres deđiřtirmeler
hiçbir şart ve ücretle
tâbi deđildir.
Basılmıyan yazılar
talep vukuunda
iade edilir.

Yazı işleri Mes'ul Müdürü: İ. HİNÇER

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

12 5 EYLÜL 1957

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Devlet Nüshası

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ: İHSAN HİNÇER

No. 97

AĞUSTOS 1957

YIL: 9 — CİLT: 5

Halk Oyunlarımızın Ana Figürleri

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

Yabancı dilden tercüme işinde faydalanabilmek durumuna eziyet çekerek biraz geç uluşanlar şu hakikate de tecrübeyle intikal etmişler demektir: Ana dilini öğrenen bir çocuk, önce farkında olmadan türlü kelime ve bileşimler işitip bellemiş, zamanla cümlesini hecele-yip konuşmaya alışmış, daha sonra yazıp okumaya geçerek dilinin gramerine de vâkıf olmuştur. Neden sonra yabancı dil öğrenmiye koyulunca da (eğer o dilin ecnebi çevresiyle temasta değilse) bu sefer ana dili çekirdekte öğreniş yolunun tam aksini takibetmek zorunda kalacaktır: Yâni, önce okumasını öğrenip kelime ve bileşimler belleyecek, gramer bilgileri edinmek yolundan sözlük yardımıyla ibare ve cümleleri ana dile çevirmeye koyulacak, ve nihayet konuşma pratiğinde sökmek üzere fırsatlar kollar olacak, boyuna da sabırlı tercüme-meler yapacaktır; hâfıza dağarcığını konda kabartıp duracaktır.

Bir yöre halk oyunlarının yerli ve taşralı tarafından öğrenilmesinde de bu aynı yöneliş ikiliği ister istemez hüküm sürer: Yörenin köylü çocuğu akranlarıyla birlikte büyükleri taklit ede ede şakadan ciddiye doğru oyun çeşitlerini çekirdekte kavrar, yaşı gelişince de delikanlıların halkasında yer bulur. — Halbuki, her hangi bir sebeple oraya gelip bir müddet için de olsa yerleşen taşralı

delikanlı, yörenin oyunlarına heveslenirse önce kendi köy oyunlarıyla bu farklı-calarını türlü fırsatlarda dikkatle mukayese etmek, değişik noktaları kavramak, figürleri zihnen ve bedenen tek başına denemek, idman etmek ve nihayet azar azar halkaya karışmaya bakmak durumunda kalır ki, iş böylece uzamış ve daha güç görünmüş olur. Havalar kullaktan ve ayaklar temrinle edinilecektir. — Folklorcu için kavrayış daha da güç olur: Alıcı makinelerden faydalanılmak zarureti çabuk anlaşılır. — Oyunların neden dolayı bölgeler edindiğini bütün bu düşünceler izaha yarayacaktır sanırım.

Getirilen yabancı salon danslarını öğrenmek, dikkat edilirse, çok kolay oluyor ve bu kolaylık hattâ onlara rağbeti artırıyor. Tekerrürlü figürleri ya pek sadedir, yahut da seyirce irticafidir. «Rock and Roll» salgını keyfiyetin en yeni misâlidir. — Vals çeviren çiftler havanın gün gibi açık tempo teker-rürüne ayak uydurarak dönmekten başka bir şey yapmazlar. Bütün salon dansları böylece herkese açık, notaları hazır, figürleri sade ve yayılması şehirler için kolaylaştırılmış kısa ömürlü modalardır. Çalgıcıları ve öğreticileri bu yüzden geçiniyor, neticede propaganda oluyor, işde menfaat rol oynuyor, salonlar para kazanıyor.

Kalıplı ve uzun ömürlü halk oyunlarını oyalı ayaklarıyla bellemek onlardan daha güçtür. Öyle ki, şöyle böyle işlenip biraz kompozisyonla bağlanmak istenilseler figür teferruatından salon adına mutlaka tecrit edilmeleri gerekir. Fakat, baleye alınurlarsa bilâkis o sanata yepyeni imkânlar kazandırılır; böyeleri de artık dans sayılamazlar, bale olurlar.

Halk oyunlarımız için ilk yapılacak iş, bale çalışmalarına intizaren, onları salon hesabına kuşa döndürmek olamaz. Bunu, ortada böyle bir gayret haberi yok iken hatırlatmayı bir tedbir adde ediyoruz. İlk yapılacak iş, bilâkis, kalıplı oyunlarımızı bütün unsurlarıyla oldukları gibi ve hattâ yerli yerinde canlı tutmak, bozulan tarafları zamanla oluyorsa o noktaları yprantidan kurtarmak ve her yöreyi kendine has birer «Millî Oyunları koruma ve öğretme» disiplini-ne bağlamak olmalıdır. — Teker teker figürlerin önemini birer az dikkate alırsak kaygulanmakta haklı olduğumuz daha iyi anlaşılacaktır.

**

Yarı irticalî oyunlarımızdan örnekleri başka bir yazıya bırakıyorum. Kalıplı oyunlar (Erzurum Barları gibi) teripli ve fasillî olanlardır. Bunların sürekli ayak oyalanış ve yürüyüşleri ile tipik ara figürleri iki ayrı madde vücudunda getirirler. Her kalıplı oyun çeşitinde bir veya iki ana figür motifi göze çarpar. Bu yazıda 3 ana motif üzerinde biraz duralım:

- 1) Bir oturup bir kalkma;
- 2) El ayalarını karşılıklı —oyuncu oyuncuya— çarpıştırma, yani «el döğüş-türmece»;
- 3) Topaç gibi hızlıca, veya ağır ağır fırlatma.

Bunlar, tek oyuncu tarafından, yahut birlikte oyuna kalkanlarca tekrarlanabilirler. (1 ve 2 numaralı birliktir oyunda yer alırlar). — Muhakkak olan cihet üçünün de aynı bir oyun çeşitinde yer almadıklarıdır. Üçü de en kıdemli Türk oyunu motiflerindedir. Önemleri mazideki derinliklerinde köklüdür. Önce birincisini ele alalım.

Bartold şöyle demişti: «Medeniyet-

çe, Oğuzlar, Karahaniler Devleti türklerinden aşağı idiyeler de, millî Türk hayatının hususiyetlerini daha fazla muhafaza etmişlerdi; Oğuzların başbuğları her vakit halkla birlikte olup bütün mesaf ve zaferlere istirâk ediyorlar, ve kıyafet hususunda her Oğuz askerinden pek az ayrılıyorlardı. XIII. asır müelliflerinden Ebu'l-Farac'ın süryani dilinde yazdığı bir eserinde Selçuk'un torunlarının büyüğü olan Tuğrul Bey'in Halifenin kızıyla evlenmesi dolayısıyla yapılan bir düğünün tasviri vardır; ezcümle bunda, Türklerin bir oturup bir kalkarak bir nevi raks icra ettikleri tasvir ediliyor; bu her halde Rusların Pliaska ve Prisiadki nâmîle mâruf raksın aynıdır. Ruslar bu raksı Türklerden almış olsalar gerekir.»⁽¹⁾

Ebu'l-Farac'ın anılan fıkrasının tî mü şudur: «Rivayet edildiğine göre kız evine gönderildiği zaman Sultan (Tuğrul Bey) ile Türk eşrafi ayağa kalkarak kendi âdetlerine göre raksetmişler, sonra diz üstü oturarak kalkmışlar ve Türk şarkıları söylemişlerdir. Gelin için altından bir taht hazırlanmıştı.» (2)

Figure ait olan cümle Ömer Rıza Doğrul merhumun anlayışına göredir. İfadeden burada en az «diz çöküp kalkarak» zeybekler gibi oynadıkları kıvamında ağır tempo mânası çıkıyorsa da, asıl metnin doğrusu Bartold'un anladığı üzere «bir oturup bir kalkarak» olmak gerekir ve kıvraklık mahiyetindedir. Bununla beraber, kıvrak harekette iki bacağı eşitlikle yaylanmasına karşılık, zeybeğin tek dize çöküp kalkışı yarım oturup kalkıştan ibarettir ve ağır aksağa elverişlidir. Kars ve Erzurum oyunlarımızda «tüm oturup kalkma» yaylanışı yer aldığı halde (ki bunun da gayet usul usul yapıldığı âнар olur), Zeybekte «tek dizde oturup kalkma» yaşıyor demektir. İkisi de aynı yola çıkmak üzere Oğuz oyunlarından hâtrâ kaldıkları böylece anlaşılabilir olur. Yüksek yayla

(1) Prof. V. Bartold, Orta Asya Türk tarihi hakkında dersler (İstanbul 1927. S. 97).

(2) Ebu'l-Farac Tarihi (C. I. s. 315; T. T. K. yayımlarından, Ankara 1945. Ö. R. Doğrul tercümesi).

iklimi canlı şekli yaşatmasına karşılık, Ege iklimi ağırlığa elverişli kaldı denilebilir.

XI. yüzyılda Selçuk torun ve beylerinin geleneğe göre oynamağı şeref bildiklerini gördüğümüz oturup kalkmalı oyun bir yığıtlık ifadesi ve ordu mahı kaldığı için, Osmanlı İmparatorluğunun serhadlerine kadar etkisi davulzurnalarla birlikte varıp yerleşmişti: Meselâ Arnavutluk dağları emsâlini hâlâ yaşatıyorlar; kimi davulzurna eşliğiyle, kimi de «ikitelî» denilen bir çeşit eski biçim Türk tanburasını çalarken (ki bu saz adını kutelya yapmışlardır) aynı figürlü oyunu yürütürler. — Tesirin Fas'a kadar bile uçlandığını, oranın diz çöküşlü bâzi oyun fotoğraflarından görüp anlıyoruz.

«Aya çarpıştırmaca» ana motifine geçiyorum: Bu, doğu ülkemizde Arkuştâ, Harkuştâ, Karakuştâni, Çepük, Çapık gibi çeşitlenmiş adlar taşıyan, fakat aslında cümlesi bir olan oyunlarda vardır. Bütün güney doğu bucaklarımızda vardır, erkeklerce daima davulzurnayla oynanır. Onlar kıyasıya avuç patlatmalarıyla yürütürler. Ad çeşitlemeleri bâzi farklı halk etimolojilerine yol açmıştır: Kimi yerde «karakuş» un kanat çarpmaları taklit edildiği sanılmıştır. Soğuşu sert düşen yerlerin sekencesi, «kara kışta ısınmak için bunu oynarız, adı da o yüzden Karakuştâni'dir» derler. Kadınlar kendi aralarında nispeten hafiften oynarlar. Kız çocuklarını oynayışı daha da yumuşak geçer, pek sevimli olur.

Aya vuruşturmaca, pek kadim bir figürdür. Arguştek ve uruştek imlâlarıyla Çagatay metinlerinden geçtiği gibi (meselâ «Mizan'ül-Evzan» da), muahhar ferhenklerde de erguştek vardır: Bu ferhenklerin farsçaya mücavir dillerden kültür unsurlarını da benimsedikleri meşhurdur. «Burhan'ı Kaatâ» tercümesinde Antepli Âsım Efendi kendi memleketi hâtrâlarından bir mukayese ilâvesiyle şöyle diyor: «Erguştek: bir lûubtur ki küçük kızcağızlar oynarlar, birisi iki dizi üzere kalkıp beyinlerinde mahud olan biraz sözler söylerler ve söylerken ellerin ayaların biri birine sürer ve bir gayrisi dahi gelip karşısın-

Dergimiz 9 Yaşında

Dergimiz elinize almış olduğunuz 97. sayımızla 9. yayın yılına ve 5. cildine başlamış bulunuyor.

Her güçlüğe rağmen TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI'nın fiatını ve abone bedelini yükseltmekten son dakikada yine vazgeçmiş bulunuyoruz. Buna karşılık tek dileğimiz, bugüne kadar abone bedelini ödemiş okuyucularımızın ve bizi teşvik edenlerin, borçlarını ödemeleri ve dergimizi daha fazla yaymak yardımında bulunmalaridir.

Dergimizin pek az kalan 4. 57., 75. ve 86. sayılarının mevcutlarına göre I. - II. - III. ve IV. ciltlerimiz gayet sağlam ve zarif şekilde ciltlenmiş, her biri 10, -4 cilt bir arada 40 liradan satışa çıkarılmıştır.

Siparişler peşin veya ödemeli yapılır. Eksik sayılarımız çoğaldığından ikinci baskularının yapılması imkân dışına çıkmıştır.

Bu fırsatı kaçırmayınız.

T. F. A.

da oturup ol dahi biraz kelimat eder».

Kaşgarlı Mahmud'a göre, Arkuş veya Arvis, birlikte büyük veya afsun tekerlemesi, cin çarpmasına karşı üfürük demek olup, kamlara ait anlaşılmayan bir takım sözlerin addıdır. Kelimeye katılı «tak» veya «tek» bitimi türkçeye has isimleştirme eklerindedir; kelimeimize «arkışlık» gibi bir anlam kazandırmıştır. — Arkuştak oyununun, Asya menşesinde habis ruhları kaçırmakta kullanılmış şamanlık sahnelerinden biri oluşuğu böylece anlaşılıyor. Oyun, şimdiki mahiyetiyle de bir mücadele sahnesidir: Eğlence çeşitliği edinmiş ve kelime Oğuz diyeleğince «kha» mahreci almıştır.

**

Kendi mihverî etrafında fırladınarak dönmek figürüne gelince: Bu tarzın mevlevî çarhına inhisar ettiğini düşünmek bilgi eksikliği olur. Henüz milâttan önceki Çin kronikasında Türkistan şehirlerinden Çin sarayına gittiği anlaşılan çalgı takımlarındaki oyuncuların bu orijinal figürü orada ünli kıldıkları ayrıca yazılmıştır. — Kars tarafının oyun-

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Çağın, Aşık Ömer'in Şairnamesinden öğrendiğimiz Deli Balta hakkında bir araştırmaya raslamadık. Aşık Ömer, Şairname'sinde kendi çağdaşlarını sa-yarken Deli Balta içinde şunları söylüyor:

Deli Balta hasma gösterir hüner

Arapça sözlerle turfa satar (1)

Deli Balta Ömer'in çağdaşı olduğuna göre XVII. yüzyıl âşıklarından. Ömer, arapça sözlerle hasımlarına «gü-lüng, tuhaf» şeyler söylediğini bildire-rek Balta'yı yerişiyor gibi. Fakat «tur-fa» nun o zaman kullanılan anlamı «nâ-dide» dir. Birinci mısra ile birleşince bu anlamın daha uygun olduğu anlaşılır. Çünkü Ömer, divan şairleri gibi yazmak yolunda pek ileri gitmiş, bu kötü gidışı

larında aynı figür bilhassa hâlâ vardır. Anadolu ve Rumeli hesabına eski türkçe tarifçi metinlerde işaretler bulunduğu biliniyor.

Tekerleniş, yuvarlanış, fırlanış gibi taklitçi ifadelerde daima (r) müş-terek harfi bulunuşu dikkati çeker; gün-kü harfin kendi söylenişinde tekerrüre teşne «rrr» taklidi vardır. Başka diller-de de emsâl çoktur. Buna nazaran «çark» kelimesi bir onomatope olup, farsça kadar Türk diyelekleri de «rakış-ta deveran» anlamıyla onun sahibi kal-mışlardır.

Yapısında (r) bulunmadığı halde deveran mânasına gelen fiiller de Türk diyeleklerinde vardır; birkaçını hatırla-talım:

Aylanmak. — Uygurca: Dönmek, devretmek.

Aylanmak, Aymak. — Çağatayca: Ağmak, dönme, aymak, devretmek, fir-dolayı dönme, çevrilme. Aylanma, dönme, çevrilme.

Aynamak. — Çağatayca: Dönme-k. (Muhtemelen şimdiki Oynamak?).

Aynalamak. — Çağatayca: Dön-mek, çevrilme, dolasmak.

Denzimemek. — Radlof, Osmanlı: Dev-retmek. Denzindirmek, tekerrür ettir-mek. Denzinmek, tavaf etmek. Denzim-me, devir. Tezginmek, devretmek.

mârifet saymıştır. Bu konuda, Ömer büyük şöhretine rağmen edebiyatımıza kötülük etmiştir.

Aşağıya aldığımız birinci şiir, ger-çekten Balta'nın arapçayı öteki saz şair-leri yanında, iyi bildiğini gösteren bir murabba'dır. Elimizdeki iki şiiri bile Bal-ta'nın oldukça kültürlü ve iyi bir şâir olduğunu gösteriyor. Murabbai, üzerin-deki tarih kayıtlarından açıkça belli o-lan, XVII. yüzyılda yazılmış, Bursa ki-taplıklarında incelediğimiz yazmadan aldık. Yazmada başka şiiri yoktu. İkinci-sini kendi yazmalarımızda bulduk.

İkinci şiirde Tuna'dan bahsettiğine bakarak, Balta'nın Tuna boylarında da dolaştığını, belki de bir ordu şâiri ol-duğu düşünülebilir. Yeni şiirleri ele ge-

Evrülme-k. — Uygurca: Evrilme-k, çevrilme-k.

İğermek, Öğürlemek. — Çağatay-ca: Dönmek, çevrilme-k.

Ulanmak. — Uygurca: Devretmek, deveran.

Üren, Oran. — Uygurca: Dönen ve devreden şey, felek. Oran anga urulup: Deveran ona müsait oldu. Evürmek: dönme-k, devretme-k. Evrülme-k: Dönme-k, devretme-k. Oran orıur: Felek devreder. Ebrülme-k, Evrülme-k: Dönme-k, deveran etme-k. — Övürülme-k: Dönme-k çevril-me-k.

Bütün bu fiillerden hangisinin et-rafı devrederek dolasmak ve hangisinin kendi mihveri etrafında fırlanmak an-lamına geldikleri açık surette anlaşıl-mıyor. Türk oyunlarında her ülke için iki tarz da vardır. — Tefrik himmeti dilcilere düşer (fiillerde).

Horan çeviren Karadenizlilerimizin ve Koran eviren eski Kırım köylülerinin bu horan (= koran) oyun adı, yukar-daki Uygurca üren (kalın okunuşta uran) kelimesinden katımlanmış görün-mektedir. Şahsi tefsirler arasında bu ihtimalin de dikkate alınması temenni edilir. «Horan = Horos» yakıştırması tutmuyor.

Başka bir yazıda diğer önemli fi-gürleri ele almaya çalışırız.

ARASTIRMALARI

çinceye kadar hayatı ve sanat değeri hakkında söylenecek başka söz bulamı-yoruz.

Bu yalan dünyaya geldim, kılrum ben ah-u zâr
Sevdiğimden ayrı düşdüm, söyünmez yüreğimde nâr
Gül yanında eksik olmaz, ne acep dâyme hâr
On sekiz bin âlemi var eyleyen Perverdigâr

Hakkın emriyle ağır yılda cevher bir bahar
Bu cesmin kanla doldu, şu cihan başıma dar
Arzular hasretini gönül amma leyli-ü nehâr
On sekiz bin âlemi var eyleyen Perverdigâr
Kudret-i İllâhî'yi gör ki çok şükür erdik yine
Padışahlar Padışahı sen nazar eyle bize
Günde binbir ayıbımızı görür urmaz yüze
On sekiz bin âlemi var eyleyen Perverdigâr

BALTA eydür, kadını çok göre anı neyledi
Kuyu içinden çıkardı, satdı hem kul eyledi
Sen deminde Yusuf'u Mısır'a Sultan eyledi
On sekiz bin âlemi var eyleyen Perverdigâr

Âşık Ömer'in de bu ayakta bir mu-rabbai var (Bak: Sadettin Nüzhet Er-gun, Aşık Ömer, hayatı ve şiirleri, No: 532). Deli Balta banzek yazmış demek. Aşağıda Deli Balta'nın hece ile olan ikinci şiirini veriyoruz. Bu türkünün bazı yerleri okunamadığından boş bırakılı

Bir dilberin sevmasına düş oldum (2)
Tuna senden Garip kardaş geçti mi
Abâlar geyindim hırka pus oldum
Tuna senden Garip kardaş geçti mi
Elvan elvan belleri
Düğüm düğüm kanalıdır elleri
Çok gözdim Urumelleri
Tuna senden Garip kardaş geçti mi
..... visaline arzudan
Yeri, göğü, arşı, kürsü durduran
Dest yoluna doğru akıp duran
Tuna senden Garip kardaş geçti mi
Balta der ki âam vasfın ederem
Aam medhin bu âleme söylerem
Ben Garip'siz bu dünyayı neylerem
Tuna senden Garip kardaş geçti mi

Son dörtlükteki (Garip'siz) sözün-den, şâirin gerçekten bu adda bir kar-deşi olduğunu düşünmek yanlış olmasa gerek. Yoksa hikâye kahramanı Aşık Garip'i mi söylemek istemiştir. Böyle ise o zaman daha çok, hikâyenin asıl müel-lifi olan şâir Garip'i mi kasdetti, diye bir işkile kapılmamak mümkün de-ğil-dir (3).

(1) S. N. Ergun, Aşık Ömer, Şairname. Er-

Gülümser

Kız aşka mı düştün, gel doğru söyle
Dudağın gülümser, gözün gülümser.
Hafif hafif esen bahar yeliyle
Yaşmağın gülümser, yüzün gülümser.

Bu âşıklık, taç gibidir başımda
Duvağa bürün de süzül karşımda.
Mektup yollamışsın bana düşümde
Kâğıdın gülümser, yazın gülümser.

Sağlarım gül yüzüne yayınca
Yanma gelsem de baksam doyunca.
Gezip dolaştığın yollar boyunca
Hayâlin gülümser, izin gülümser.

Seni tenhalarda gördüğüm zaman
Öyle şenlenir ki gözümde cihan...
Gülümser'se, bu şiiri okuyan
Kafiye gülümser, vezin gülümser.

Âşık CEVDET

"Sivasta Bir Köy Vardı"

Tecer dağı, Tecer dağı
Gönül senden de yücedir..
Tecer dağı, Tecer dağı
Garip hâlimiz nice-dir?..

Tecer suyu, Tecer suyu
Acep sen mi, ben mi âşık?..
Tecer suyu, Tecer suyu
Yolum, yolundan dolaşık.

Tecer köyü, Tecer köyü
Gönül yâr aşkıyla dağlı..
Tecer köyü, Tecer köyü
Var mı bizlerden sevdağ?..

Dağ der ki: «Hayâl kurarım..»
Su der ki: «Onu ararım..»
Köy der ki: «Yanar, eririm..»
ÂŞIK der: O'nsuz neylerim?..

Tarık ORHAN

gun, ikinci mısram son iki kelimesini okuyama-mıştır. Bizim yazdığımız gibi olduğunu, yine aynı kitabın 20. sayfasındaki örnekte kullanılmış olduğu ispat ediyor. Turfa satmak: garip, nâdide, tuhaf, güllünc. Ekseriya zemmiyatta kullanılır. (Muallim Naci Lügatı).

(2) Düş olmak: Düşmek, düşer olmak.

(3) S. N. Ergun, Türk Şairleri'nde Deli Bal-ta'nın, Şairname'den yalnız adını anmış, şiirlerini bulamadığını bildirmiştir.

İstanbul'da Çadırcılık

Yazan: Muzaffer ERDOĞAN

Temelleri geçmişin derinliklerine gömülüp giden Türk medeniyetinin en karakteristik ve dikkate şayan unsurlarından birisi de çadırları olsa gerektir. Atalarımızın ileri bir dokuma ve tezyin san'atı içinde vücuda getirdikleri bu iri ve heybetli çadırlarla insanlık tarihinde tamamiyle orijinal sayılabilecek olan bir medeniyetin esaslarını attıklarında şüphe yoktur. İbtidai göçebelereinkinden tamamiyle farklı olan bu eski Türk çadırlarında yekdiğerleriyle âhenkar bir şekilde imtizaç eden ince bir takım san'at mahsullerinin yekpâre bir kütle halinde canlandığını görmemek imkânsızdır. Eski çağlar için mühim bir teknik ve icad eseri olan Türk çadırları; şarktaki kubbe, künbed ve daha birçok mimarı ve süsleme unsurlarının esasını teşkil etmekle kalmamış, tetkike her cihetce değer kazanan bir kültür malzeme ve kaynağı olmuştur. İç ve dışlarını süsleyen tezyinat ve derunlarında kullanılan halı ve kumaşlarla deri, ahşab ve madenî eşya üzerindeki süslemeler, bize, söylediğimiz hususun hakikata yakınlığını göstermeye kâfidir. Vamperi ve bilhassa Strzygowski'nin görüşleri ile medeniyet tarihimizde lâyık olduğu yeri alan Türk çadırlarını burada uzun uzadıya teşrih ve tetkike girişmek, hiç şüphesiz, bize düşmez. Ancak çeşitli kaynaklarda rastladığımız bazı dağınık kayıtlara dayanarak bir bakımdan Türk'e has sayılabilecek olan bu kadim san'atın İstanbul'da arzettiği tarihi iz ve âlâmetlere dair birkaç söz söylemeye gayret edeceğiz.

Bilindiği üzere Osmanoğulları devrinde kullanılan çadırlar umumiyyetle kendir bezlerinden yapılırdı. Hususî olarak kâinca kendir ipliğinden imal edilen bu bezler, gayet sık dokunduğundan suyu geçirmezlerdi. Mezkûr devirde en iyi kalitede çadır bezlerinin Diyarbakır havâlisinde dokunduğunu, bize, tarihi tetkiklerimiz göstermiştir. Filhakika Osmanlı hükümdarlarından Mahmud I devrinde Mehterhane'de müced-

deden diktirilmesi ferman olunan Dâire-i Hümayûn çadırları ile sair mühimmat için bu bölgeden Diyarbakır bezi istenmiştir. Diyarbakır kadısı ile voyvodasına bu yolda verilen emirde beş bin top tutarında olan mezkûr bezin gayet âlâ ve güzide cinsten olarak mübayaası şart koşulmuş, bulunmadığı takdirde orada yeniden dokutturularak İstanbul'a gönderilmesi ve Mehterhane'ye teslim edilmesi bildirilmiştir. Kezâ Diyarbakır gibi Haleb'in de aynı tarihlerde mühim bir çadır ve çerge bezi yapım yeri olduğunu söylemek lâzımdır. Hakikaten Haleb valisi Vezir Mehmed Paşa ile Haleb muhassılı Ahmed'e verilen emirde Otağ-ı Hümayûn takımı olarak münakaş ve müzeyyen bir sayebân ile üç direkli bir aded çergenin Haleb'de yapılacağı ve mehterhanede diktilereceği tasrih edilmiştir. Bu çerge; Baltacı Mehmed Paşa tarafından 1711 yılında vücuda getirilen ve mehterhanede saklanan örneğe göre dikilecekti. Haleb'de Vâlinin nezâretinde hazırlanacak olan bu çergenin iktizâ eden dürâyî ve nükuşu ile taban, kolan ve sairesi en iyi cinsten olmak üzere Haleb muhassılı bulunan Yeğen Ahmed tarafından temin edilecekti. Hazırlanan bu bezin dikilip çadır haline getirilmesi işi ise ayrı bir meleke ve mümmaresenin varlığına bağlı idi. Bilindiği vechile vaktiyle İstanbul'da karşı içinde bulunan çadırcılar caddesinde bu önemli meşgaleli kendilerine meslek edinmiş bir takım çadırcı san'atkârlarının dükkânları mevcudtu.

İstanbul'da çadırcılığın tarihi ahvâlini gözden geçirirken bir de bunlardan farklı bir esnaf zümresi olan çadır kolancılarını kaydetmek icab eder: Takriben 1754 yılına doğru İstanbul'da bu sonuncu san'atkâr zümresine âid olmak üzere 12 aded kolancı kârhanesinin mevcudiyetine şahid oluyoruz. Kethüdaları ve yiğitbaşlılarıyla âdeta müstakil bir hîrfet zümresi teşkil eyleyen bu san'atkârlar; ötedenberi devlete aid diktirilen

çadır, çerge ve sair hayyama iktiza eden pamuk ipliğinden kolan tabanının ve saray ile yalı bahçelerine, kasır ve köşklere yapılan havale perdelerine lüzumlu kolan tabanını ve gemilere yapılan yelkenlere yararlı kolanı yaparlardı. Bunlar; pamuk ipliğini alıp, büküp ve elvan boya ile boyalayıp çadır kolanı nescederek satarlardı. İstanbul çadırcılarından bâzi farklarla ayrılan, fakat bunlarla sıklıdan sıkıya âlâka ve münasebeti bulunan bu ikinci san'at erbabı arasında da zaman zaman bâzi geçimsizlikler vuku bulduğu muhakkaktır. Ezcümle mezkûr tarihlerde içlerinden bir kaçının firar ederek ayrılması ve Eyüb ile o zamanki İstanbul'un bâzi ucra mahallerine gizlice sığınıp çürük pamuk ipliğinden kolan yapımına kalkışması, böyle bir huzursuzluğun doğmasına sebep olmuştu. Zira bu teşebbüs, aralarında ötedenberi mevcut olan kadim nizâmı bozmuş ve alt üst etmişti. Tarihi devirlerde buna benzer bir takım hallerin kezâ İstanbul'da çadırcı esnafı arasında da vakit vakit vuku bulduğu görülmüştür. Filvaki 1766 yılında İstanbul'daki çadırcı dükkânları arasında sair esnafın sokulması ile beyinlerinde mevcut olan eski zâtî nizâm bozularak alacak bullak edilmişti. Bilindiği üzere bunlar, meta'larının kat'ü zabtında, leff ü neşrinde yekdiğerinin yardımına sıklıdan sıkıya muhtaç bulunuyorlardı. Çadırcı esnafının meta'ları; «levazim-i guzat-ı müslimin ve mühimmat-ı saâkir-i muvahhidinden» madud idi. Bu sebepten eski usul ve nizamlarının böyle bir karışalıktan zarar görmemesi yolunda teşebbüse geçmekten geri kalmadılar.

Osmanlı çadırlarının en basit şekli, iki tarafa akıntılı iki tavanlı ve yanlarında üçken şeklinde örtüleri olan bez çadırlardı. Bunlar karşılıklı olarak yere dikilen iki direk arasında gerilirdi. Bu basit çadırların bir nev'i de etekleri daire gibi açılan ve ortadaki bir direk üstüne tutturularak kanadları iplerle gerilen mahrufl çadırlardı. Sefere giden vezirlerle hükümdarlara mahsus bâzi çadırlar ise bunların daha gelişmiş sayılabilecek örneklerini teşkil etmekte idi. Bunlara umumiyyetle (Paşa çadırları), (Hünkâr çadırları) veya (Otağ-ı Hümayûn) gibi adlar verilmişti. Paşa çadırları, genel olarak geniş birkaç direkli olup içleri çeşidli nakışlarla bezlenmişti. Dışlarında ise kezâ nakışlı sayvanlar bulunurdu. Padişahlara mahsus olan çadırlar umumiyyetle gayet geniş bir salon şeklinde müteaddit direkli çadırlar olup ekseriya bunların içi bölmelerle iki kısma ayrılmıştı. Bu zikrettiğimiz iki nev'i çadırın duvar ve tavanları iki katlı olur ve yine bez ve ipten yapılmış pencere, parmaklık ve perdeleri de bulunurdu. Çadırların içinde toprak zemin üstüne hasırlar döşenir, bunların üzerine ise halılar serilirdi. Etrafına ise kolay toplayabilmek maksad ve düşünceyle portatif ve ahşab oymalı sedirler yerleştirilirdi. Bu sedirlerin üzerine minder ve yataklar konulur, nâdide nakışlarla müzeyyen kumaşlar örtülürdü. Ortaya süslü mangallar, duvarlara ince halılar ve işlemeli kumaşlar asılırdı. Böyle muhteşem bir dekor içinde bulunan mezkûr çadırlarda geceleri ışık vermek için altın ve gümüş şamdanlar ve san'atkârane işlenmiş büyük fenerler yakılırdı. 1699 senesinde Nemeç Çasarına gönderilmek üzere yapılması kararlaştırılan baş çadır ve sayebânın nakşında eski sadrazamlardan Kara İbrahim Paşa zamanında yapılan obanın nakşına esas tutulmuş ve hurde olması uygun görülerek zemini atlas, nakşi dürâyî ve iktizâsına göre müteaddid gül ve sirmalarla işlenmişti. Burada mühim olan noktanın Edirne'de Nemeç Çasarına gönderilmek üzere imal edilecek olan bu çadırın İstanbul'dan celbedilen çadırcı ustaları ma'rifetiyle meydana getirilmiş olması keyfiyettir. Bu suretle yeniden dikilmesi takarrir eden bu baş çadır ve sayebân için 550 çift veraki zer (altın varak) in ve 280 çift varak sîm (Gümüş varak) in istimali icab etmiş ve mehterbaşı tarafından İstanbul'da aratılarak Edirne'ye gönderilmişti. Edirne'de hazırlanacak olan bu çadır İstanbul'dan çağırılan bu otuz aded çadırcı ustası vücuda getirecekti. Fakat padişahın fermanıyla bir an evvel oraya hareketleri icab eylemesine rağmen, bu san'atkârlardan ancak on beşinin Edir-

Kafk
DUMİRDAG, Suat, (1947), "Uluborlu'da", Türk Folklor Anstamabı : Nalt, 1. sayı 1
Sayf. numarası

Sıçan Günü ve Farelere Dair Folklor Maddeleri :

II (*)
Uluborlu'da

Yazan: Suat DEMİRDAL

Uluborluda sıçan gününe dair herhangi bir bilgiye tesadüf edilmemiştir. Burada sıçan ve fare birbirinden ayrılmaz. Sıçanın veba gibi bazı hastalıkları naklettığı kabul edilmektedir. Ekinlere zarar vermekte olan tarla farelerinin yağmuru mevsimlerde fazla öldükleri tecrübe ile anlaşıldığından tarla farelerinin çok olduğu bazı köylerde kuraklığa delil sayılır. Tahtakurularının öldürülmesi için dua olunduğu halde, farelerin öldürülmesi için köy ve şehirde kedi ve tuzaktan ve bir de zehirli hamurdan başka maddi ve mânevî bir vasita kullanılmaz.

Halk arasında hile yapanlar ve ziyan vericiler için «Kaşıklık sıçanı», kurnazlar için «Sıçanın eniği kilim kesen», becerikli hırsızlar için «Sıçan gibi kuyruğunun sığıdığı yerden kendi de girer» gibi atasözleri kullanılır. Köylerde sıçanın domuz burnundan düşmek suretiyle yaratıldığı, bundan dolayı da domuza benzediği söylenir.

Uluborluda farelerle alakalı şu fıkraları tesbit edebildim:

Kedinin biri Hicaza gitmeğe karar vermiş. Helâllaşmak maksadıyla bir ziyafet tertip ederek fareleri çağırması. Fareler ziyafete giderlerken yolda aksi cihete doğru yürüyen bir topal fare görmüşler. Ziyafete gitmekte olan fareler, rastladıkları topal fareye: «Haydi, bizim kedi efendi hacca gidecekmis, helâlik dilemek için ziyafet veriyor, sen de bizimle beraber gel, ziyafete gidelim» demişler. Topal fare de «Ben de ziyafete davetliyim, amma, arkadaşlara bu

ne'ye varışı ve bunların içinden ise beşimin nakışpışelikten nasıbsız oluşu yüzünden işler gittikçe sarpa sararak geçmişti. Bunun üzerine yeniden nakıştan anlamak şartıyla yirmi yedi kişilik bir çadırcı kafilesi ile İstanbul'da bulunan beşer çadırcı dükkânından nakışkârlığa kaadır bir şahsın sıkı bir nezaret altında oraya sevki zarureti hasıl olmuştu.

ziyafete gitmeyin, onda hacı gözü yok dedim. Dinlemeyip gittiler, şimdi sizlerle de aynı teklifte bulunuyorum. O kediye hacı gözü yok, ziyafetine gitmeyiniz, siz giderseniz beni mazur görününüz» demiş ve ziyafete gitmemiş. Öteki fareler kedinin evinde toplanmışlar, kedi kapıyı kapamış, delikleri tıkamış: «Ey arkadaşlar, bulgur çuvallarının ağzı açık iken dibini delen hanginiz?» diye sormuş. Fareler birbirine bakakalmışlar. O zaman topal sıçan gizlendiği tavandan deliğinden boynunu uzatarak aşağıdakilere: «Oh olsun, ben size gitmeyin. O herifin yüzünde hacı gözü yok demedim mi?» diye seslenmiş ve ziyafete giden farelerin haline gülmüş.

İki fare bir parça peynir çalmışlar, kediyi hakem yapmışlar. Kedi peyniri iki parçaya ayırarak teraziye koymuş. Ağır gelen parçadan bir kısmını yemiş, bu sefer terazide öteki parça ağır gelmiş. Onun da bir kısmını yemiş. Böylece devam etmek suretiyle peyniri tamamıyla midesine indirmiş. Fareler bu hal karşısında birbirine bakakalmışlar. Biri ötekine şöyle söylemiş: İşte düşmanına bel bağlayanın hali budur.

III
BURSA VE MERZİFON'DA

Yazan: Recep ULUER

Bursa şehrinde ve Bursaya yakın köylerde sıçan günü hakkında bilgisi olanlara tesadüf etmek benim için kabîl olmadı. Yalnız Amasya vilâyetine bağlı Merzifon ilçesinde «Sıçan günü» dedikleri bir gün olduğunu işittim. Mayıs ayına tesadüf eden sıçan gününde Merzifon ilçesinde kadın, erkek bütün halk yiyip içer, akşama kadar eğlenmiş. Sıçan gününde giyilecek elbiseler bir gün önce ikindi vaktine kadar sandık açılmamış. Sıçan gününde Merzifonda el tezgâhları işletilmemiş, işletilirse fareler dokunan şeyi yer ve iplikleri kesermiş.

(*) I. yazı: 4. cilt sayı 93, sf. 1475.

Halk Dansları Seymeneleri :

Pamukkale ve Bergama Kermesi

Yazan: HALI C. OĞULTÜRK

Bergama Kermesine (Seymenesine) iştirak eden gurubun Asklipion'da çekilmiş bir resmi.

Halk, sabahın erken saatlarından itibaren civar vilâyetlerden ve köylerden akın akın Pamukkale yolunu tutmuştu. Denizli ili halkının çoğu burada. Memleketlerinin mamûllerini sergilerine itina ile yerleştirmişler, bir şenliğin icabettirdiği her hususu düşünmüşler. Denizli vilâyeti bütünüyle kermesinin (Seymene'nin) çalışmalarına katılmış. Denizli'nin Pamukkale Seymenesi'nde şu faaliyetleri gördük:

18 Mayıs Cumartesi günü saat 14,30 da ilkokul öğrencilerinden meydana getirilen bir Mehter Takımı ile Hierapolis Harabeleri'ndeki programa başlandı. Sonra, Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü öğrencileri tarafından Antigone temsili verildi. Bunu takiben Ankara Radyosu Yurttan Sesler Topluluğu konserini verdi. Bütün bu programı yirmi beş bini mütecevaz bir seyirci kütlesi zevkle takip etti. Seyirciler arasında vekiller, mebuslar ve seç-

kin bir topluluk bulunuyordu.

Program dışı bırakılan mahallî danslar, maalesef, görülemedi. Temennimiz, ileriki senelerde tekrarlanacak olan bu Seymene'de mahallî halk danslarına da program içinde yer verilerek suretiyle mülî kıyafetli kalabalık bir gurubu kendi danslarını oynarken görebilmemizdir.

Yaptığımız incelemelerde Denizli vilâyeti dahilinde şu halk dansları oynanmaktadır:

- 1) Tavas zeybeği, 2) Dokuzlu zeybeği, 3) Kınıklı zeybeği, 4) Avşar beyleri, 5) Serenler, 6) Denizli'nin horozu, 7) Buldan düz oyunu.

Bilhassa Tavas zeybeği'nin melodisi, plâklara intikal etmiş melodiye katıyın benzemediği gibi, plâktaki melodiyi de Denizli havalisinde tanımayanlardı. Oyunlar, meydanlarda Davul klârnet (Zurna çalanların kaybolmalarından sonra), kapalı yerlerde saz, bağlama ve

darbuka refakatında oynanmaktadır. Bilhassa Tavas'ın Kızılçabölük nahiyesine bağlı Karahisar köyünde topluca oynanan Tavas Zeybeği'ndeki beraberlik, hareketlerdeki âhenk ve eşlerin birbirlerini kollamaları fevkalâde idi. Bundan başka Kızılçabölük nahiyesinde Süleyman Şaşmaz'ın oyunundaki hareketleri çok orijinal idi. Birlikte mahallî dansları tetkike çıktığımız Denizli'ninin temiz, kültürlü ve olgun (bu sahaya gönül vermiş ve Tavas zeybeğini çok güzel oynayan) Meb'usu Refet Tavashoğlu da aynı kanaatta olduklarını söylediler.

Kıyafet olarak erkekler zeybek elbisesi ve çizme; kadınlar ise sim işlemeli şalvar üzerine üçetek, ayaklarına işlemeli çorap ve pabuç giyiyorlar. Başlarına işlemeli ve oyalı yazma sararlar.

★

24 Mayıs Cuma günü başlıyan ve üç gün devam eden Bergama Kermesine gelince:

Kermes, 24 Mayıs günü saat 15,30 da spor sahasında bir geçit resmile açıldı. Bu törene millî kıyafet giymiş yüz kadar kızılı erkekli, irili ufaklı kalabalık bir gurupla, siyah pantolon ve beyaz gömlek giyen yine kızılı erkekli saz ve türküler gurubu ile yirmi kadar noksan kıyafetli kılıç kalkan gurubu iştirâk ediyordu. Kermes açıldıktan sonra saz gurubu hariç bütün millî kıyafetli gençler, Kermes Efesi Hasan Çakı Efe idaresinde mahallî danslarını göz yaşartıcı bir güzellikte oynadılar. Bütün Bergama ve etraftan gelen misafirler tarafından takdirle alkışlandılar. Bugünkü program burada bitiyordu.

25 Cumartesi sabahı büyük bir tarlada cirit oyunu oynandı. Etraftan gelen müsabıklarla gurup çok kalabalıklaşmıştı. Bir saat oynanan ciritten sonra COP oyununa geçildi ve kazananlara hediyeleri verildi.

Öğleden sonra Asklepion Tiyatrosunda aynı gurup tarafından millî danslar oynandı. Sonra saz ve türküler gurubundan mahallî türküler söylendi. Arkasından kılıç kalkan gurubu gösterisini ve bunu takiben de Bergama Kız San'at Enstitüsü talebeleri tarafından

ritmik danslar gösterisi yapıldı. Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü öğrencileri tarafından ANTIGONE piyesi temsil edildi. Bütün guruplar sahalarında muvaffak oldular ve tıklım tıklım dolu olan tiyatrodaki halk tarafından dakikalarca alkışlandılar.

26 Pazar günü sabah yine Cirit ve Cop oyunu tekrarlandı, harabeler dâvetlilere gezdirildi. Öğleden sonra yine Asklepion Tiyatrosunda mahallî danslar ve diğer program tekrar edildi.

Gece Halk Eğitim Merkezi önünde Kozaklı'lar tarafından KEMİK DEVESİ adı altında bir orta oyunu oynandı ve bu da çok kalabalık bir halk topluluğu tarafından ilgi ile takip edildi.

Bergama Kermesi'nde (SEYME-NE'SİNDE) oynanan mahallî danslar şunlardır:

1) Bengi Zeybeği (Yalı Zeybeği), 2) Bergama Zeybeği, 3) Harmandalı Zeybeği, 4) Soma Zeybeği, 5) Arozalı Zeybeği idi. Ayrıca Bergama'da oynanan şu mahallî danslar vardır: Kozak Zeybeği, Yalabık Zeybeği, Kasnak Zeybeği. Fakat bu danslar programı uzatmamı diye oynanmamıştır. Bilhassa Kasnak Zeybeği, yalnız rahmetli Mehmet Sandık Efe tarafından oynanmakta idi. Bana öyle geliyor ki bu dansı unutturulmaya kasten gayret ediyorlar. Binaenaleyh Bergama'yı Sevenler Cemiyeti'nin dikkatini çekmek bir vazifedir. Bu dansı bileni bulup gençlere öğrettilmeli ve kaybolmamasını bu Cemiyet temin etmeyi bir vazife bilmelidir.

Oyun ve her şey güzeldi. Danslar, davul, klârnet ve trompet refakatında icra edildi. (Zurna çalanlar kalmamıştı.) Görülüyor ki, bu saha üzerinde de durulması gerekmektedir. Zurna çalacak genç elemanları yetiştirme zamanı gelmiş ve geçmektedir. Davul ve zurna'nın radyo programlarından çıkarılmalarına mâni olunmalıdır.

Danslarda Bergama'da erkekler, zeybek elbisesi ve çizme, kadınlar ise sim işlemeli şalvar üzerine yine işlemeli cepken, ayaklarına işlemeli çorap ve pabuç; başlarına oyalı ve işlemeli yazma, altınlı başlık giyerler.

Bergama Kermesi'nde yükün bü-

Folklorcularımız :

Mehmet Şakir Ülkütaşır

Bu sayımızdan itibaren Türk Folklor, Etnoğrafya ve Halk Edebiyatı'na yararlı çalışmalarında bulunan değerlerimizin geniş birer biyografisini vermiye başlıyoruz. Önce, yasıyan ve olgun bir yaşa gelenleri, sonra da gençleri tanıtacağız. Bunu takiben ölenlerin de biyografilerini verecek, sonunda bütün bu değerlerin hayatlarını ve eserlerini kucaklayan bu yazıları bir kitap içinde toplayacağız.

T. F. A.

Uzun yıllardanberi (1920-1957) millî kültürümüze ait yaptığı neşriyat ile tanınmış yazarlarımızdan olan Mehmet Şakir Ülkütaşır, 1894 (Temmuz 1310) da Üsküdar'da doğmuştur. Babası, Hüsnü Efendi adında bir zattır. Ülkütaşır'ın babası İstanbul'lu, annesi Plevne'lidir. Baba tarafından cediti, bundan bir buçuk asır kadar önce Kastamonu havalisinden İstanbul'a gelerek Altımermer'de yerleşmiş olan Suyolcu-başı Ali Ağadır. Annesi Lütfiye Hanım, 1876-77 Rus Harbinde Plevne'den İstanbul'a gelen göçmenlerden olup, Fıçıoğulları nâmiyle mâruf âiledendir. Plevne'nin tanınmış âilerinden olan Fıçıoğullarının kadim tarafından Gazimihâloğulları (Plevne Kolu) ile sıhri münasebetleri de vardır. Ülkütaşır, babasını küçük yaşta, annesini ise ilk gençlik çağında kaybetmiştir.

M. Şakir Ülkütaşır, Lise derecesinde meslekî tahsil görmüştür. Birinci Cihan Harbi sonlarına doğru İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde açılan serbest derslere de devam ederek —Aslı talebe ile birlikte— Tarih, Felsefe, Ruhiyat, Edebiyat gibi dersleri takip etmiştir.

Daha 1913 yılındanberi Türkiye Matbuat ve neşriyatını yakından takip eden, memleketimizde ihtisas mefhumu-

yük kısmı, Müze Müdürü Osman Bayatlı ile yalnız Bergama'yı Sevenler Cemiyeti'nin üzerinde idi. Halk Eğitim Merkezi de gücünün yettiği kadar yardım ediyordu. Fakat bu kâfi gelmiyor. 21 yıl Bergama Kermesi'ni omuzlarında taşıyan Osman Bayatlı ile Hasan Çakı Efe çok yorgundular. İzmir Valiliğinin bu işi vilâyetçe bir bütün olarak ele alması artık münakaşa kabul etmez bir hakikattir.

Mehmet Şakir Ülkütaşır

nun henüz bugünkü kadar gelişmediği o devirlerde âdeta her eline geçeni okumaktan zevk alan M. Şakir Ülkütaşır, 1920 yılından itibaren bir iki Anadolu gazetesinde ilk tetkik yazılarını neşretmek suretiyle çok sevdiği basın hayatına oldukça mücehhez bir şekilde dahil olmuştur. Ülkütaşır'ın —hatırladığına göre— ilk yazılarından biri, Ziya Gökalp'ten yapılmış bir intihali ortaya koyan «Bir iktibas-ı muhayyir dolayısıyla» adlı makale, ötekisi de «Ömer Onbaşının Gazası» ünvanını taşıyan millî küçük bir hikâyedir.

Bugün evli ve dört çocuk babası olan M. Şakir Ülkütaşır, bâzı Devlet memurluklarında bulunmuş, fakat devamlı bir yazı ve fikir faaliyetine hiç de ciddi bir inkân vermiyen memurluk hayatını, istemiye istemiye devam ettirmişti. Birinci Cihan Harbi içinde (1917) bir aralık Maraş idadisi, Ulûmî Tabiiyye (Biyoloji, Botanik, Jeoloji) ve Fizikiyye (Fizik - Kimya) ile Gına (Müzik)

öğretmenliklerinde bulunmuştur. Ülkütaşır «Geçtiğim yollar» adlı bir hâtrâ yazısında: Daha Maraş'ta iken (1331 - 1334) halk dilindeki öz türkçe sözleri; Mâni, Türkü gibi şifahi Halk edebiyatı mahsüllerini derlemekte bir zevk duyduğunu, maahaza bu alâkânın biraz da İkdâm, Türk Yurdu ve Türk Derneği gibi Türkçü, Milliyetçi nesriyattan mühlhem bir merak olduğunu kayıt ve halâkı tamamen Türkmen olan Maraş ve dolaylarının bu alanda çok zengin bir tetkik zemini olduğunu da ilâve etmektedir.

Mütarekeden (1918) biraz sonra tekrar Anadolu'ya geçen M. Şakir Ülkütaşır, bu defa bütün mesaisini tamamıyla mahallî tarih tetkiklerine ve bilhassa Folklor ve Halk Edebiyatına hasretmiştir. Bu sıralarda «Türk Halk Bilgisi Derneği» nin muhabir üyeliğini de yapmıştır. Dernek'in çıkardığı mecmua ve bilhassa «Haberier» de Ülkütaşır'ın Anadolu Folklor ve Halk Edebiyatına ait birçok makaleleri münderiçtir. Ülkütaşır'ın alelumum folklorumuza ait yaptığı bu geniş ve metodlu nesriyat Avrupa ilim dergilerinde de bahis konusu edilmiştir.

Türlü gazete ve dergilerde yapmış olduğu çeşitli ve devamlı nesriyatı ile tanınan M. Şakir Ülkütaşır, vâki müraعاتı üzerine, o zaman Başvekil bulunan İsmet İnönü'nün yakın ve yüksek alâkası, Maarif Vekili Dr. Reşit Galip ve Sıhhiye Vekili Dr. Refik Saydam'ın da kıymetli tavassutlarıyla 1933 yılı başlarında Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu) nun «Derleme Kolu» Muaviniğine getirilmiş, o zaman memleketimizin Lengüistik sahasında biricik otoritesi olan Rahmetli Prof. Ragıp Hulusi Özden ile çalışmaya başlamıştır. Bir müddet sonra Yaruzman, daha sonra da Uzman olan Ülkütaşır, yirmidört yıl gibi uzunca bir zamandır Türk Dil Kurumu'nda çalışmaktadır. Şakir Ülkütaşır'ın en geniş nesriyat faaliyeti bu devre içinde olmuştur. Ülkütaşır, Türkiye'de çıkan yedi sekiz gazete ile yetmiş kadar mecmuada iki bine yakın makale ve ayrıca onbir de kitap nesretmiştir. Bu makale ve kitapların hemen hemen hep-

si de Türk kültürüne aittir. Türk - İslâm mütehasıs âlimler tarafından nesrine başlanıp iki cildi çıkmış olan «İslâm - Türk Ansiklopedisi» nin Türk Tarih, Coğrafya ve Folkloruna taallük eden elli kadar maddesini Ülkütaşır yazmıştır.

Haddi zatinde Türkçü bir yazar olan Şakir Ülkütaşır, Milliyetçilik hareketlerine katılışını da şöyle anlatıyor: «Birçoklarımızın olduğu gibi benim de Milliyetçilik, yahut o zamanın daha çok dil persengi edilen tâbiri ile, Türkçülük, sahasında büyük mürsid'im mânevî hocam Ziya Gökalp'tir. Kafama Türk Milliyetçiliğinin büyük ve aziz ülkesünü sokan; ruhuma millî duyguları sağan O ve O'nun yazıları olmuştur. Maamafih burada hemen şu noktayı da belirtmek lâzımdır ki bu şahadâtî duygularım az çok inkişaf mayasını daha önce «Türk Ocağı» nin samimî havası ve «Türk Yurdu» mecmuasının mânevî kudreti içinde bulmuştur.

Türk Ocağına daha 1913 de devama başlamıştım. Henüz çok gençtim; biraz da çekingendim. O sıralarda İstanbul Darülmualliminde okuyan Sâdık adındaki arkadaşım beni Ocağın ileri gelenlerinden ve Ocaklılardan bâzı zatlara takdim etmişti. Bu tanışmalarla, beni çok cezbeden bu muhit-i irfanın sıcağı ve samimî havasını daha büyük bir heyecanla teneffüs etmeye başladım. Hatırladığıma göre, meselâ «Hamdullah Suphi, Şair Mehmet Emin, Akçuraoğlu Yusuf, Ağaoglu Ahmet ve Necip Asım Beylerle Halide Edip (Adıvar) Hanımın telkinkâr konuşmalarını, Türkklüğe - Türkçülüğe ait konferanslarını, henüz az hazımkar fakat çok teğne bir mürid gibi, kemâl-i huşu ile dinlerdim. Bu milliyet resullerini bütün kalbimle sever, seyredir, etraflarında İsa'nın havarisini, Muhammed'in sahabesini gibi dolayır dururdum. Bunda yalnız da değildim. Bütün gençler aşağı yukarı böyle idi. Maamafih Ocağa bir takım bilgin, yazar ve edipler de gelir gider, konferanslar verirlerdi. Gene iyice hatırlıyorum ki, o zaman Ocaklı gençlerin bir çoğunu Tıbbiveli ve Darülfünunlu talebeler teşkil ediyordu.

Hülâsa, bidayette Türk Yurdu'nun nesriyatı, İkdâm'ın, o devre göre edebî Türkçülüğe dair makaleleri Türk Ocağı'nın konferansları ile iç faaliyeti, Türk Derneği Mecmuasının yazıları falan gibi şeyler bende Türkçülük fikirlerinin, millî duygunun uyanmasında birer âmil olmuştur. Fakat, itiraf ederim ki, bütün bu mahsûs hareketler, yazılar, telkinler o zaman kafamda oldukça müphem bir tekeffür hamülesi mahiyetinde idi.

Türkçülük hareketlerinin oldukça geniş ve şuurlu bir mahiyet aldığı Birinci Dünya Harbi içinde «Yeni Mecmua» ve «Türk Yurdu» dergilerinin bu arada diğer milliyetçi matbuatın nesriyatı, hele Ziya Gökalp'ın —Türkçülük cereyanının ideolojisini yapan ve ona biraz da ilmi bir istikamet vermiş olan— yazıları bu devre içinde Türk milliyetçiliğinin daha çok inkişafını hazırlamıştı, sanıyorum.

İşte bu sıraarda Ziya Gökalp'ın, eskisine nazaran daha çok ciddileşen yazıları, Türkçülük hakkındaki his ve tefekürlerimin umumî nescini örtmekte ne kadar büyük bir âmil olmuş ise, bilâhare ilmi Türkçülükde de Fuat Köprülü'nün yazıları üzerimde en kudretli rolü oynamıştır. Yâni Fuat Köprülü'nün

Bize gelen KİTAPLAR

★ Tahir Pamir «Alabilmişine». Şiirler, Şâirler Yaprağı Yayınları, No: 5. 20X12 boyunda, 52 sayfa, 100 kuruş.

★ Gültekin Oransay: «Das Ton-system der Türker / Türkischen Kuntmusik - Türk sanat musikisinin perde sistemi». Die Musik - Forschung adlı Almanca müzik dergisinden özel basım, 15X23 boyunda, 7 tablo 16 şema ve nota. Edinilme adresi: G. Oransay. München 28, Rossini Str. 8/4 eks. Almanya.

★ Hocaoglu Selâhattin Ertürk: «Özleyiş». Şiirler. Burhan Basım ve Yayınevi, Çağaloğlu Yokuşu, No. 44/1. Boyu 16X12, 80 sayfa, 100 kuruş.

yazıları beni tam mânasiyle ilmi Türkçülük sahasına kaydırmıştır. Hülâsa, Ziya Gökalp'ın nesriyatı ruh ve müfekki-remde yaratıcı bir kudret olmuş, Köprülü'nün yazıları ise ilmi Türkçülüğümü sağlamış, hayat-ı fikriyeme yeni ve daha şuurlu bir istikamet vermiştir. Bütün bunlarla beraber şunu bilhassa tebarüz ettirmek isterim ki, ben hiçbir zaman hissî ve siyasi mânada bir Türkçülüğe ne inandım ne de katıldım. Benim bu cereyan içinde şâyet ufak bir yerim varsa o da tamamıyla ilmi Türkçülük sahasıdır.»

Hâlen Türk Dil Kurumu'nda Uzman olarak çalışmakta bulunan M. Şakir Ülkütaşır, bütün hususî mesaisini, türlü tezahürleriyle eski devirlerdeki Türk hayatının tetkiki üzerinde teksif etmiştir. Bu tetkiklerinin büyücek bir kısmını, şimdilik birer kanava halinde nesre devam etmektedir.

Ülkütaşır'ın Çıkmış Eserleri

1 — Sinop Vilâyeti: Tarih, Coğrafya ve Halkiyat tetkikleri, 1936 (Eski harflerle, bir forması inşar etmiştir.)

2 — Sinop'ta Candar Oğulları zamanına ait tarihi eserler, (1934).

3 — Türkiye Etnografya ve Folklor Sözlüğü (1937) (birinci fasikül).

4 — Türk Halk Bilgisine ait Araştırmalar (1938) (Eminönü Halkevi yayımlarından).

5 — Türkoloji Ansiklopedisi üzerine bir kalem deneyi, (1938) (Abdülkadir İnan'la müştereken, yalnız bir forması çıkmıştır.)

6 — Cevdet Paşa, (1945) (Ölümünün 50 inci yıldönümü münasebetiyle Türk Dil ve Türk Hukuk Kurumlarıyla Ankara Halkevi adına yayımlanmıştır.)

7 — Uluğ Bey I, (1946) (Ahmet Halit Kitabevi) (1).

8 — Bâbur Şah II, (1946) (Ahmet Halit Kitabevi) (2).

9 — Büyük Türk Dilçisi: Kaşgarlı Mahmut (Hayatı - Şahsiyeti - Divanü Lügati) (1946) (Türk Dil Kurumu Yayınlarından).

10 — Meghur Türk İmparatorçeleleri, (1948) (Faydalı Kitaplar Serisi - No. 8 Varoğlu Yayımevi).

11 — Sivastopol Harbi, (1948)

Yazan: Muzaffer UYGUNER

Yukarıdaki başlık altında incelemek istediğim kitap Nermin Neftçi'nin yayınladığı «O Yakadan Bu Yakaya» adlı kitaptır. Nermin Neftçi, bugün sınırlarımız dışında bulunan ve fakat her şeyiyle Türklüğünü devam ettiren Kerkük'ü tanıtmak isteğiyle bu kitapçığı yayınlamıştır. Gerçekten küçük olan bu kitapta Kerkük bütün yönüyle ele alınmak ve gösterilmek istenmiştir. Bu sebeple, derinlemesine bir incelemeden fazla bir raporla taşınmaktadır. Zaten yazar da iç kapakta «raporla» tilciğini yazmıştır.

(Faydalı Kitaplar Serisi No. 11 Varoğlu Yayınları)

Çıkacak Olanlar

- 1 — Türk Halk Edebiyatından Örnekler.
- 2 — Kâtip Çelebi (Ahmet Halit Kitabevi) (3).
- 3 — Sinop'ta Candar Oğulları zamanına ait tarihî eserler (İkinci basım, birçok tâdil, tashih ve ilâvelerle resimli) (M. E. Bakanlığı Müzeler Genel Md.).
- 4 — Sinop'ta Selçukîler zamanına ait tarihî eserler resimli (M. E. B. Müzeler G. Md.)
- 5 — Cumhuriyet Devrinde Folklor Hareketlerine Toplu Bir Bakış (Bu eserin yalnız birinci kısmı, Türk Dili Belleteni, Kasım 1945 nüshasında çıkmıştır).
- 6 — Tanınmış Türk Tarihçileri (1 cilt).
- 7 — Tanınmış Türk Dilçileri (1 cilt).
- 8 — Türkiye'de Türkçülük hareketlerinin tarihî seyir ve inkişafı.
- 9 — Türk Dil Kurumuna ait hatıraların (İlk kısmı «Hürses» gazetesinde tefrika halinde intişar etmiştir. (1 - 29 - Ocak - 1956).

(1 ve 2) Âlim ve Şâir Türk Hükümdarları adını taşıyan serinin ilk iki kitabıdır.

(3) Tanınmış Türk Bilginleri serisinin üçüncü kitabıdır.

T. F. A.

«Kerkük, bugünkü Güney sınırlarımızın dışında kalır. Dost ve komşu Irak devletinin bir il merkezidir. İlk olarak 10 yıl önce Kerküğe gitmiştim. Daha sonraları çok kereler gidip geldim. Öziyle söziyle bana ve bize benzeyen bir dünya buldum orada. Bulduklarımı, gördüklerimi anlatmağa çalıştım. Yazı dilinde yeri geldikçe «Kerkük ağzı türkçe» kelimeleri seve seve kullandım. Her Türkün bu kelimeleri anlayacağını unutmuyorum. Gelir de yadırganırsa, yardımcı olsun diye sonuna bir sözlük ekledim.»

Kitabın önsözünde bunları söyleyen yazar, bundan sonra kitabının tam olarak bu beldeyi veremediğini itiraf ediyor. Amacının yalnızca bu yakayı Türk dünyasına şöyle bir gösterivermek olduğunu ekliyor.

Kitabı okurken görüyoruz ki Kerkükün birçok yer adları bugün de türkçedir. Kalede oturan hristiyanların Türkler gibi giyinip İncil'i türkçe okumaları, Türk kültürünün izlerinin derinliğini gösteriyor.

Kitapta folklor bakımından olduğu kadar dil bakımından da çok yüklü malzeme bulunmaktadır. Murad dilemek için yatırlara yapılan ziyaretler, bu ziyaretlerde örneğin Danyal Peygamber'in türbesine kilit asmak bizde paçavra bağlamanın bir başka şekli olarak görülmektedir. Muhtelif yerlerde verilen hoyratlar, bilmece (tapmaca) ler, fıkralar, 42 nci sayfadan sonra anlatılan düğün öncesi, düğün ve düğün sonu inanmaları ve âdetleri üzerinde durulmağa değer konulardır. 53 üncü sayfada verilen tekerlemenin üzerinde durulması gerekir. Çünkü, Ziya Gökalp'in yazdığı Alağeyik destanının havası bu tekerlemelerde seziliyor. Yazarın hayırdualar ile beduaları da toplamış olması malzeme zenginliğini artırıyor.

Dil konusunda ise kitap gene aynı zenginliktedir. Yazarın dediği gibi sona bir sözlük eklenmiştir. Altı sayfada

Derleyen: Veysel ARSEVEN

(Anlatıcının adı ve soyadı: Naci Gürses. Nerele olduğu: Kırşehirli. Yaşı: 14. Kimden öğrendiği: Annesinden).

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellâl iken, pire bakkal iken, bir kör adamla bir kör karısı varmış. Bunların, her işlerini gören bir de değirmenleri varmış. Bu değirmen yemek pişirir, su taşır, dağdan odun getirir, velhasılı kelâm pek mârifetli bir şeymiş. Değirmenin mârifetlerini duyan ülkenin padişahı, sanki kendi serveti kâfi gelmiyormuş gibi, hemen bir ferman, bir fetva uydurarak, değirmenin sarayına getirilmesini irade buyurmuş.

Değirmensiz kalan iki zavallı kör, günlerce üzülip ağlamışlar. Tesadüfen oradan geçen bir horoz neden ağladıklarını sormuş. Onlar da:

— Bizim gözümüz görmez, bir iş yapamayız. Her işimizi gören bir değirmenimiz vardı, onu da padişahımız aldırttı, demişler. Horoz:

tilciklerin çok azı yer almıştır. Halbuki Türkiye türkçesinde olmayan tilciklerin hepsi burada yer alsaydı daha iyi bir iş yapılmış olurdu. Dil konusu ile ilgilenenler için kitap iyi bir kaynak olabilir. Türk Dil Kurumu derleme çalışmalarına Kerkük'ten iki derleyicinin katılmış olması, bu kitap kadar faydalı bir çalışmadır. Sayın Neftçi'nin de bu çalışmalara katılmasının daha faydalı sonuçlara varacağını ümid ediyorum.

Kitapta her bölüm üzerinde durularak mukayeseli bir inceleme yapmak istedik. Fakat kitabı okuyanlar bunu yapabilirler diye düşünüyorum ve kitabı okumalarını öğütüyoruz. Kitapta olduğu gibi, sözümlü bir hoyratla bitirelim:

Kalasız
O du men koydum gettim,
Kerkük olmaz kalasız
Siz sağlıktan kalasız.

«O Yakadan Bu Yakaya», Nermin Neftçi, İstanbul; 1957. Şehir Matbaası, 150 kuruş.

— Bakın hele üzüldüğümüz seye. Siz hiç merak etmeyin, ben hemen gider onu alıp getiririm demiş ve sabaha doğru sarayın yolunu tutmuş. Giderken, yoluna bir tilki dikilmiş. Horoz da şafak atmış. Tilki gayet kibar bir eda ile:

— Gittiğin yere beni de götürürsen sana zararım dokunmaz, demiş.

— Götürürüm demiş horoz da. Böylece tilki ile horoz arkadaş olmuşlar. Olacak iş değil ya, olmuşlar işte. Horoz, olup biteni tilkiye bir bir anlatmış. Az gitmişler, uz gitmişler, derken bir kurda rasgelmışler.

— Gittiğiniz yere beni de götürmezseniz, ikinizi de parçalarım demiş.

Razı olmuşlar, her üçü de yolu tutmuş. Derken efendim bir ırmağın kenarına gelmişler.

— Gittiğiniz yere beni de götürmezseniz, sizi karşı sahile geçirmem demiş ırmak. ırmak gider mi diyeceksiniz? Gider elbet, masal bu.

— Hadi senin de hatırın kalmasın demişler, ırmağı da beraberlerine almışlar.

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepede düz gitmişler. Saray da uzakmış zâr. Bir yere gelmişler ki tilki yorulmuş. Horoz onu karnına almış, yola devam etmişler. Aslında tilki horozu karnına indirir ya, bu sefer ters olmuş. Az sonra kurt da yorulmuş, horoz onu da kurt sağından aşağı indirmiş. Tam saray görüldüğü bir sırada ırmak da yorulmuş, horoz onu da miğdeye indirmiş. Niha yet saraya gelmiş. Padişah derin uykusunda. Horoz sarayın duvarına çıkarak:

— Kör adamla, kör kadının değirmenini ver... Kör adamla, kör kadının değirmenini ver diye, başlamış ötmeye. Bu sese padişah uyanmış, kendini uyanıran vakitsiz öten horozu da son derece kızmış. Nöbetçilere:

— Yakalayın sarayın kümesine atın diye kükremiş. Benim horozların onun hesabını çabucak görürler diye de

VIII. Türk Dil Kurultayı

Türk Dil Kurultayı, 1-5 Temmuz arasında Ankara'da toplandı.

Derleme - Tarama, Sözlük, Terim, Gramer, Yayın, Hesap ve Bütçe ve Tü- zük Komisyonları ayrı ayrı çalıştılar.

Gelecek Kurultaylarda «Folklor ve Etnoğrafya Komisyonu» nun da kuru- larak bu yola da önem verilmesi hak- kında İhsan Hınçer ve arkadaşlarının verdiği önerge uygun görüldü.

Bilimsel toplantılarda şu bildiriler okundu, ilgi ile karşılandı:

Prof. Németh: Osmanlı-Türk dili tarihi ara- ştırmalarının yeni yolları. Prof. Zeki Zeren: İnsan anatomisinin türkçe karşılıkları. Doç. Blaskowics: Çekoslovak Türkolojisinin şimdiki durumu ve iler- deki vazifeleri. Doç. Şehsuvaroğlu: İlk Türkçe tib- bi eserlerdeki tıp terimleri. Dr. Eckmann: Türk- çede vokal türemesi. Doç. Mansuroğlu: Türkçenin bugünkü meselelerinin çözülmesi üzerinde bazı tek- lifler. Tahir Nejat Gençan: Devrik cümle. Dr. Muharrem Ergin: Türkçenin sentaks birlikleri.

düşünmüş. Askerler horozu tutup küme- se atmışlar. Bunu fırsat bilen horoz, karnındaki tilkiyi çıkarmış. Tilki, hay- vanlardan yiyebildiği kadarını yemiş, di- ğerlerini de boğazlamış, sonra da kaçıp gitmiş.

Horoz tekrar eski yerine çıkıp:

— Kör adamla, kör kadının değir- menini ver... kör adamla kör kadının değirmenini ver, diye bağırmağa başla- mış. Padişah bu sefer de:

— Onu tutup, sığırların ahırına atın, diye bağırmağış. Kendini ahırda bu- lan horoz, karnından kurdu çıkarmış. Kurt da, hayvanlardan yiyebildiğini ye- miş, diğerlerini boğazlayarak kaçmış. Horoz yeniden duvara çıkıp bağırmağa başlamış. Onun hâlâ ölmediğini gören zalim padişah, bu sefer daha ağır bir sesle düşünmüş.

— Ortaya odun yığın, üzerine ho- rozu bağlayıp, ateşe verin demiş. Alev-

Prof. Jajaeskowski: Kutb'un Husrev ü Şirin adlı eseri hakkında. Prof. Sühsyi Ünver: XVII. asırda sırf Türkçe kelimelerle yazılan iki manzume üze- rine. Ağâh Sırrı Levend: Tutmaç'ın Gül ü Hü- rev mesnevisi. Prof. Ligeti: Afganistandaki Avsar- ların dili hakkında. Prof. Caferoğlu: Anadolu ve Rumeli ağzları araştırmalarının bugünkü durumu. Dr. Tietze: Anadolu türkçesinin kelime hazinesi ve tarih bakımından tabakalaşması. Prof. Feridun Nafiz Uzluk: Türk tıp dilinin XIV. yüzyılda başlı- yan gelişmesi üstüne örnekler. Prof. Hazai: Kiril harfleriyle yazılan Türk metinleri. Doç. Blaskowics: Çekoslovakya'daki Türk dili yadigarları üzerinde in- celemeler. Prof. Caferoğlu: Türk Onomastiğinde «Serpuş» veyahut «Başlık». Prof. Hazai: Bulgaris- tan Rodop Türk lehçeleri. Ali Saracaoğlu: Üst Van- gölünde «Divan-ül-Lûgat-it Türk» te bulunan sözler. Prof. Hilmi Ziya Ülken: İçtimai değişmeler ve dil değişmeleri. Prof. Feridun Nafiz Uzluk: Büyük annenden dinlediğim savlar. A. Dilâçar: Dile mü- dahale meselesi. Osman Nedim Tuna: Eski Türk yazıtlarında ölüm kavramıyla ilgili kelime ve de- yimler -kergek bolmak deyiminin aydınlatılması.

ler dört yanını sarınca, bu sefer de kar- nından ırmağı çıkarmış, ırmak ateşi sön- dürmüş, horoz da gene kurtulmuş.

— Kör adamla, kör kadının değir- menini ver.. Kör adamla, kör kadının değirmenini ver diye bağırmağa devam etmiş.

— Kesin şunu demiş padişah. Ho- rozu kesmişler, nar gibi kızartmışlar, padişahın önüne getirmişler. Padişah, horozdan kurtulduğuna sevinerek, ye- meğe başlayınca, boğazına bir kemik kaçmış.

— Bunun dirisi de, ölüsü de uğur- suzmuş, bu beni tahtımdan da edecek. Elbet bunda bir keramet ola. Alın şu değirmeni kör adamla, kör kadına gö- türün demiş. Değirmen sahiplerine ve- rilince, padişahın boğazındaki kemik çık- mış, körler, değirmenin hazırladığı ye- meklerin lezzetleriyle mest olmuşlar amma, horoz da bu uğurda kurban git- miş.

ÖMÜR
BOYUNCA
GELİR

MESKEN
KREDİSİ

PARA
İKRAMİYELERİ

VAKIFLAR
BANKASI

HİR. 100 LİRAYA BİR KURA NUMARASI

TÜRKİYE
EMEK KREDİ
BANKASI

Apartman Daireleri

Zengin Para İkramiyeleri

YÜNLÜ - PAMUKLU SATIŞLARIMIZDA

Yüzde 10 Tenzilât

SÜMERBANK

T. C. ZİRAAT BANKASI

VADELİ, VADESİZ TASARRUF HESAPLARI
1957 YILI İKRAMIYE PLANI TUTARI

Ş İ M D İ L İ K

2.000.000 Liradır.

BU ZENGİN PLÂND A

GAYRİMENKULLER, DOLGUN PARA İKRAMİYELERİ,
EŞYA, TRAKTÖRLER, ZİRAAT ALETLERİ
BULUNMAKTADIR.